

КУЛЬТУРА ПОСТМОДЕРНІЗМУ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНУ РОБОТУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Варивода Т. В., *ЧНУ ім. Б. Хмельницького*

Постановка проблеми. В умовах динамічного розвитку сучасного суспільства, змін ціннісних орієнтацій та пріоритетів кожної особистості та соціуму в цілому стають актуальними ідеї культури постмодернізму – інтелектуальної течії, культури постіндустріального, інформаційного суспільства, що виходить за межі культури та тією чи тією мірою проявляється в усіх сферах суспільного життя, включаючи соціальну роботу. Характерними рисами сучасного суспільства стають прояви постмодерністичного суспільства, що і зумовлює актуальність цієї статті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з теми: Британський соціолог С.Леш здійснив чи не першу спробу соціологічного аналізу постмодернізму, як явища західної культури.

У вітчизняній соціологічній науці теж помітний інтерес до деяких аспектів постмодернізму. Серед українських дослідників можна назвати В.Бакірова, В.Бурлачука, Б.Головка, В.Королька, Н.Костенко, М.Наумову, О.Погорілого, А.Ручку, В.Степаненка, В.Судакова, В.Танчера, В.Тарасенка.

Метою статті є визначення характерних рис постмодернізму в сучасному соціумі та впливу їх на соціальну роботу.

Виклад основного матеріалу.

Виходячи з досвіду осмислення постмодерну в сучасному філософському вченні, можна запропонувати його узагальнене визначення. Під постмодернізмом сьогодні розуміють інтелектуальну течію, що намагається обґрунтувати нинішній етап розвитку людської цивілізації, визначену систему філософських, соціологічних і культурологічних поглядів, яка намагається, перш за все, сформулювати певне нове світосприйняття, виразити дух нашого часу [1].

Енциклопедія літературних напрямків і течій подає такий список рис постмодернізму:

- культ незалежної особистості;
- потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого;
- прагнення поєднати, взаємодоповнити істини (часом полярно протилежні) багатьох людей, націй, культур, релігій, філософій;

– використання підкреслено ігрового стилю, щоб акцентувати на ненормальності, несправжності, протиприродності панівного в реальності способу життя;

– зумисне химерне переплетення різних стилів оповіді (високий класицистичний і сентиментальний чи грубо натуралістичний і казковий та ін.; у стиль художній нерідко вплітаються стилі науковий, публіцистичний, діловий тощо);

– суміш багатьох традиційних жанрових різновидів;

– сюжети творів – це легко замасковані алюзії (натяки) на відомі сюжети літератури попередніх епох;

– запозичення, перегуки спостерігаються не лише на сюжетно-композиційному, а й на образному, мовному рівнях;

– як правило, у постмодерному творі присутній образ оповідача;

– іронічність та пародійність [2, 86].

Так, постмодернізм визначається як нова тенденція в культурному самоусвідомленні західних суспільств, яка характеризується відходом від ідей і цінностей попередньої доби, таких як ідея прогресу, послідовного розвитку свободи, емансипації особистості, великої мети, універсальності знань, індустріально-технічного розвитку тощо. Разом з тим, під постмодерном сьогодні розуміють глобальний стан цивілізації останніх десятиліть, який характеризується великою кількістю невизначеностей в усіх сферах життєдіяльності, що свідчить про катастрофічний, неспокійний стан планети. Також постмодернізм проявляється як новий напрям у соціальній теорії, що намагається пояснити явища і процеси, які відбуваються останнім часом у соціальній дійсності і формують «постсучасну» реальність у вигляді постмодерного, постіндустріального суспільства, а також визначити стратегії, цілі і завдання подальшого розвитку людства, адже духовно-культурний арсенал модерну вичерпав себе.

Е. Ільюшина [3] підкреслює, що зміни в культурному житті деякі соціологи (Р.Інглхарт) пов'язують з фундаментальним зсувом в системі цінностей західної людини – зсувом від “матеріалістичних до постматеріальних цінностей”, який характеризується як “ціннісний синдром постмодерну”. Стверджується, що якщо аграрне суспільство і індустріальне були сформовані цінностями виживання, то постмодерне суспільство з'являється завдяки постматеріалістичним цінностям, які характеризують якість життя чи суб'єктивний

добробут, таким як можливість самовираження, політична участь, міжособистісна довіра, терпимість тощо. Ці цінності, як наголошується, утворили ядро того зсуву постмодерну, який переформовує політичний світогляд, релігійні орієнтації, гендерні ролі і сексуальні норми західного суспільства, внаслідок чого відбувається занепад традиційних політичних, релігійних, соціальних і сексуальних норм.

Вивчаючи точки перетину соціальної роботи та постмодернізму, потрібно виділити два моменти. З одного боку, в силу свого особливого статусу в суспільстві соціальна робота є одним із джерел нетрадиційних ідей, які увібрала в себе течія постмодернізму. З іншого боку, під впливом постмодернізму соціальна робота в процесі розвитку виробляла нові підходи та форми, що відповідають новим поглядам на природу людини і суспільства.

За видом діяльності соціальні працівники постійно стикаються з явищами, які в сукупності можна схарактеризувати як «соціальна патологія». Офіційне призначення соціальної роботи – викорінювати цю «патологію», «оздоровлювати» суспільство. Співвідношення «норми» і «відхилення від норми» є актуальною проблемою у соціальній роботі. Професійна діяльність підштовхує соціальних працівників до перегляду сформованих стереотипів мислення, традиційних уявлень і оцінок, а така «деструкція» характерна для постмодернізму.

Окрім того, соціальна робота має справу з конкретними людьми. Прагнення допомогти людині породжує потребу якомога краще зрозуміти її, а для цього необхідно поставити себе на місце клієнта. Така децентрація сприяє розширенню горизонту сприйняття, звільненню від стереотипного мислення, перегляду звичної системи цінностей.

Для постмодернізму характерне заперечення вищих авторитетів, абсолютних істин, універсальних принципів, утверджується право на індивідуальність, своєрідність, неповторність. Сучасна соціальна робота глибоко увібрала ці установки, нові підходи та методи роботи, які поширені в останні роки та несуть на собі явний відбиток способу мислення, притаманного постмодернізму.

Висновки. Вивчивши риси постмодерного суспільства ми з'ясували, що соціальна робота за своєю сутністю має глибоко постмодерністичний характер. Постмодернізм підкреслює необхідність особистості бути унікальною та індивідуальною, що

підкріплює основоположні цінності соціальної роботи. Тому, на нашу думку, розуміння культури сучасної епохи постмодернізму є важливим в діяльності соціального працівника.

Література:

1. Щербина В. В. Ідейно-методологічні передумови постмодерну: соціологічна концепція Ж.-Ф. Ліотара / В. В. Щербина // Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах «Грані». – 2011 – №6. – С. 85-88

2. Ільюшина Е. Я. Постмодерністське теоретизування в сучасній соціології [Текст]: автореф. дис. ... кандид. соціолог. наук : 28.01.2005 / Е. Я. Ільюшина. – К., 2007. – 22 с.

3. Соловьев Л. В. Постмодернизм и социальная работа / Л. В. Соловьев // Московская Высшая школа социальных и экономических наук. – Режим доступа <http://ecsocman.hse.ru/data/658/679/1219/038Solovev.pdf>

Наук. кер. - Тютюнник О. В., канд. пед. наук, кафедра
соціальної роботи та соціальної педагогіки
ЧНУ ім. Б. Хмельницького

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 221-224.